

100.
YIL

İSTANBUL DARÜLACEZE MÜESSESESİ TARİHİ

Doç. Dr. Nuran Yıldırım

DARÜLACEZE VAKFI YAYINIDIR

İstanbul Darülaceze Müessesesi Tarihi

Doç.Dr. Nuran YILDIRIM

Darülaceze Vakfı - İstanbul - Haziran 1996

14 Ocak 1914 tarihli Darülaceze Talimatnamesi'nin 7. maddesine göre Darülaceze'deki ruhani görevliler; imam-hatip, müezzin, Rum papazı ile yardımcısı, Ermeni papazı ile yardımcısı, haham ve Katolik papazından ibaretti. Bu din görevlilerin sorumlulukları 59. maddede belirlenmişti. Ruhani görevliler, acezenin dini akidelerine dikkat etmekle mükelleftiler. Görevleri, mensup oldukları dinin gerekleri ile defin işlerini yerine getirmektir. İdarelerinde bulunan cami, kilise, havra gibi kutsal yerlerin temizliğinden ve içlerindeki eşyanın korunmasından da sorumluydular. Talimatnamenin sonunda yer alan tayınat cetveline göre Müslüman acezeye ramazan aylarında fazla olarak bir et istihkakı verilmekte, gayrimüslim acezenin perhiz günlerindeki istihkakı da haham ve patrikhanelerden verilen listelere göre düzenlenmekteydi.

1916 yılında ibadethanelerde; imam, imam-hatip, müezzin, Rum papaz ve yardımcısı, Ermeni papaz ve yardımcısı, Katolik papaz ve haham görev yapmaktaydı.¹⁵⁴

1920'de Darülaceze'de cami, Rum, Katolik ve Ermeni cemaatlerine ait üç ibadethane ile bir de sinagog vardı.¹⁵⁵ 1922'de Amerika yardım heyetinden Madam Wallis Darülaceze'yi ziyaret etmiş ve gördüğü intizam ve mükemmeliyetten çok memnun olmuştu. Madam Wallis ertesi gün Darülaceze'ye bir otomobil ile erzak ve eşya göndermişti. Sakinleri temsilen Darülaceze'nin imamı, Rum papazı, Ermeni keşişi ve hahamdan oluşan bir heyet hediye edilen otomobil ile Amerikan heyetini ziyarete giderek teşekkür etmiştir. Çok memnun olan heyet, Darülaceze'de çeşitli dinler arasında uyum sağlanmasını takdirle karşıladıklarını belirtmişlerdi.¹⁵⁶

Zamanla, Darülaceze'de kalan gayrimüslim sayısı azalınca ibadethanelerde bazı değişiklikler yapılmıştır. Bugünkü kilise açılıştan beri var olan Rum Kilisesi'dir, Katolik ve Ortadoks cemaati azalınca bütün Hristiyanlara tahsis edilmiştir. Bitişindeki Ermeni Kilisesi ise tespit edemediğimiz bir tarihte sinogoga dönüştürülmüştür. 1964'te Ermeni kilisesi ve sinagog, cemaatleri kalmadığı için kapatılmıştır. Kilise ve sinagog 1992 yılında onarılmış ve 3 Mayıs 1992 tarihinde Darülaceze'de kalmakta olan yedi gayrimüslim için ibadete açılmıştır.¹⁵⁷ Türkiye Hahambaşılığı tarafından tefriş edilen sinagog artık faaliyetini sürdürmemektedir. Çok kültürlü bir kentin dinsel mozayiki hakkında fikir veren değerli bir simge olarak yaşamaktadır. Darülaceze; cami, kilise ve sinagogu ile evrensel nitelikte bir hayır kurumudur.

6. 8 Darülaceze'ye Yardım Derneği

II. Dünya Savaşı'nın etkisi ile Darülaceze'nin iase sıkıntısına düştüğü 1941 yılında Darülaceze'ye Yardım Cemiyeti adıyla kurulmuştur.

O tarihte vali, belediye başkanı ve CHP Partisi İl Başkanı olan Dr. Lütfi Karıdar, partide sosyal kurumlarla ilgilenme görevini yönetim kurulu üyesi Hase-ne İlga'ya vermişti. Hazırlık çalışmalarından sonra İstanbul'un iyiliksever zen-

ginleri Darülaceze'de toplanarak, kurumun gelirini artırmak, hizmet alanının genişlemesini sağlamak, muhtaç, hasta, sakat ve kimsesizlere yardım etmek amacıyla bir yardım cemiyeti kurmayı kararlaştırmıştı.¹⁵⁸

5 Mayıs 1941 tarihinde Darülaceze'ye Yardım Cemiyeti adıyla resmen faaliyete geçen cemiyetin kurucuları; Hüseyin Sabri Tüten, Mithat Nemli, Nuri Dağdelen, Naki Erenyol, Tevfik Ali Çınar, Murat Furtun, Refik Ahmet Sevengil, Hayri Araboğlu, Hayri İpar, Mekki Hikmet Gelenbeğ, Hilmi Naili Barlo, Mehmet Sipahioğlu, Haluk Belson, Cevat Nizami Düzenli ve Selim Birol'dur.

18 Haziran 1941'de İstanbul Ticaret Odası'nda Hayri İpar başkanlığında yapılan toplantıda ilk yönetim kurulu seçilerek göreve başlamıştır.

Bir süre, Taksim Sıraselviler'deki Beden Terbiyesi binasında toplanan cemiyet, daha sonra IV. Vakıf Han'a yerleşmiş, 1942 yılında, Darülaceze'de faaliyet göstermeye başlamıştır.

28 Mayıs 1942 tarihli yönetim kurulu toplantısında, başkanlığa Dr. Lütfi Kırdar, İkinci başkanlığa Hayri İpar, Genel Sekreterliğe de Hayri Arapoğlu seçilmişlerdi. Dr. Lütfi Kırdar, İstanbul'un varlıklı kişileri ile tanınmış işadamlarını Darülaceze'ye davet ederek yapılması düşünülen modern pavyon için bağışta bulunmalarını istemiştir. Bu çağrıya uyan, Hayri İpar, Sabri Tüten, Mithat Nemli, Armenak Eskiciyan, Vitalis Polikar, Siyon Kardeşler, Burla Biraderler, Suraski Mahdumları, Mihran Gaseroğlu ve Mihael Çıkvaşvili 1.000'er lira, Mithat ve İzzet Kavran ile Nesim Mizrahi 500'er lira bağışta bulunmuşlardı.

Cemiyetin 27 Temmuz 1942 tarihli toplantısında işleri yoğun olan Dr. Lütfi Kırdar'ın şeref başkanı olması kararlaştırılmış ve başkanlığa yeniden Hayri İpar getirilmiştir. 1958 yılına kadar derneğin faaliyetlerinde bir duraklama olmuş, 2 Kasım 1958'de yönetim kurulu yenilenmiştir.

11 Ağustos 1960 tarihinde geçici yönetim kuruluna; İffet Halim Oruz, Ruhi Erman, Ali Topuz, Zekeriya Salcı ve Kemal Özbek seçilmişlerdi. Bu dönemde gelir temin etmek amacıyla, "Huzur Madalyası" bastırılmıştır. Huzur Madalyaları, 30 Ağustos 1961'de Beylerbeyi Sarayı'nda düzenlenen "Dost Eller" balosunda açık artırma ile satılmış ayrıca madalyaların bütün Ziraat Bankası şubelerinde satılması sağlanmıştır.¹⁵⁹

Demek, 1963-1964 döneminde Darülaceze'ye, 95.816,94 lira tutarında eşya ve malzeme yardımı yapmıştır. Bu dönemde madalya satışlarından 53.100 liralık gelir elde edilmiştir. Ayrıca Nâzım Ali Bezmen'in 50.000, Cemil K. Muhyiyeş'in de 30.000 lira gibi büyük meblağlardaki bağışları ile toplam 86.818,75 liralık bağış geliri elde edilmiştir.¹⁶⁰

1968'de ana tüzüğünü yenileyen dernek,¹⁶¹ daha sonra Darülaceze'yi yurt çapında tanıtmak üzere "İçimizdeki Işık" adlı filmi hazırlatmıştı. Bu filmin bütün büyük yerleşim birimlerinde gösterilmesi, Darülaceze'ye ilgi ve yardımı artmıştır.

Darülaceze için önemli bir gelir kaynağı olan Karaköy'deki Şefkat iş hanının yapılışına da katkıda bulunan dernek; Darülaceze şeref salonu, hemşire-

ler pavyonu, doktorlar odası Darülaceze'ye Yardım Derneği binası ve kadın hizmetliler pavyonunu döşemiş ve bir de Darülaceze rozeti yaptırmıştır.¹⁶²

1986'dan beri Muzaffer Atakan'ın başkanlığını yaptığı dernek; 1993-1994'te 3. daireyi onarmış, ertesi yıl da bütün daire pencerelerine sineklik taktırmıştır. Onbeş günde bir sırayla her dairede müzikli eğlenceler düzenlemektedir. Nisan 1995-Nisan 1996 tarihlerinde Darülaceze'ye bir milyara yakın para yardımı yapmıştır.

6. 9 Darülaceze Vakfı (DAV)

7 Mayıs 1991 tarihli Darülaceze Vakfı resmi senedi ile, İzzet Cahit Özden'in girişimi üzerine kurulmuştur.

Kurucu üyeler (soyadına göre): Prof. Dr. Demircan Akan, Mübeccel Aray, Kemal Ayaydın, Nezih Baykal, Hüseyin Bayraktar, Şevket Belgin, Selahattin Beyazıt, Halil Bezmen, Osman Boyner, Dr. Alev Coşkun, H. Fehmi Çakmak, Ali Rıza Çarmıklı, Darülaceze Yardım Derneği, Erdoğan Demirören, Raif Dinçkök, Aydın Doğan, Uğur Dündar, Bülent Eczacıbaşı, Prof. Dr. Selçuk Erez, A. Kadir Eriş, Suna Eyüpoğlu, Üzeyir Garih, A. Nihat Gökyiğit, A. Yüceer Göverbike Güreli, İlhan Karavelioğlu, Necla Kavala, Ünal Kaya, Nail Keçili, İnan Kıraç, Suna Kıraç, Mehmet Koreş, Yalçın Koreş, Prof. Dr. Agop Kotakyan, H. Yaşat Manav, Ayşe Irmak Manioğlu, Halim Mete, Orhan Otur, Prof. Dr. Güven Önal, Prof. Dr. Yakut Irmak Özden, İ. Cahit Özden, Hüsnü Özyeğir, Uğur Pasiner, Sakıp Sabancı, Fatih R. Saraçoğlu, Selahattin Saygan, Prof. D. Necati Sırmacı, Güngör Sipahioğlu, Prof. Dr. Nurettin Sözen, Deniz Şahenk, Erdoğan Şenay, Kaya Turgut, Eser Tümen, Sezai Türkeş, Cavit Ulcay, Selim Uyar, Ali Haydar Üstay

Amaçları; İstanbul Darülaceze Müessesesini yaşatmak. Günün ihtiyaç koşullarına göre geliştirmek, uygun imkânlar sağlandığında gerek İstanbul gerek diğer illerimizde yeni darülaceze kurumları oluşturmak devletimize milletimize yaraşır örnek bir kurum haline getirilecek tarihi Darülaceze'nin vakfa bağlı olarak diğer illerimizde de benzerlerini tesis etmek o illerimiz kurulacak vakıf şubeleri vasıtasıyla kontrol ve iş birliğini sağlamak, bunlar maddi, manevi destek temin etmek, ücretli ve ücretsiz huzurevleri, kreş yaşlılığa bağlı sağlık (geriatri) tesisleri açmak, inşa etmek ettirmek, işletmek veya işlettirmek, Darülaceze kurumunun sahip olduğu ve bundan sonra boş, şartlı bağış ya da satın alma yoluyla sahip olacağı taşınmazların günün şartlarına göre emsal kira gelirlerini artırıcı önerileri ilgili kurullara iletmek, siye etmek, mevzuatın müsaadesi dahilinde yıkıp yeniden inşa ettirmek, eğer gerekliyse onarmak, sahip olduğu taşınmazlar üzerine her türlü inşaa etmek, ettirmek, yasalar izniyle vakıf ve Darülaceze'yi birleştirerek çığırılmaz bir kurum oluşturmak.

Kurulduğu tarihte mal varlığı; 407.967.450 lira nakit ile 225 adet Cumi